

# PANUN pakinoita

KUMPUJEN YÖSTÄ. Se ilmestyi joskus keväällä pöydälleni tulevana ja nahkaseikkaisena, omalla kirjajalallaan juhlavana kuin jokin tupakkasalongin nahkakalusto taas omassa lajissaan. Käärityt se on suojakanteen, joka totisesti heti panee mielikuvituksen liikkeelle: värikkäitä solurihahmoja jos ain tuhatkuusisataaluvulta, kolmikymmenvuotisen sodan vaiherikkaita ajoilta. »Hakkapeliittoja», »välskäreitä», rautahaarniskoita ja töyhtöhaatuja...

Siinä on Aarno Karimon aikaan paljon huomiota herättänyt hengentoue jälleen saatavana, nykypolvenkin tavoite-tavis-sa, sillä Kumpujen yöstä on nyt ilmestymässä tietävästi kolmantena painoksena Ilmestymisvuosinaan 1929—32 tämä hyvällä syyllä kansalliseksi merkkiteokseksi mainostettu kirja neljänä mahtavana osana pääsi jo toiseen painokseen koskapa hyllyssäni olevaan komeaan liitupaperilaitokseen niin on pränätty. Nyt on kustantaja WSOY teosta lyhentänyt ja julkaisee kaikkiaan vain kolme osaa. Luku Erämaiden asutus aloitti ennen (Kaksi vuosisataa nimisen alkulauseen jälkeen) kolmannen

osan, nyt tämä luku aloittaa jo toisen osan suoraan ilman alkulauseita. Varhaisimman historiamme kokonaisesitys on siis supistettu yhteen kirjaan.

Aarno Karimon kuvitus on todella loistava. Taiteilija-kirjailija on käyttänyt hyväkseen kaiken avun ja kokemuksen, museo- ja kirjallijätiedon, mikä on saatavissa ollut. Säilyneen ja tiedemiesten tutkiman pohjalta on hän antanut vallan mielikuvitukselleen ja loihittanut eteemme historian värikkäitä näkymiä ristin vallan niinkuin miekankin vallan ajoilta, Tukholman hovista yhtä hyvin kuin hiljaisten erämaiden kätöistä. Kun asiatiedot siis tietävästi ovat parhaat mahdolliset, voi hyvin kuvitella kuinka halukkaasti uuden polven tiedemies niinkuin historiallisen romaaniin kirjoittajakin antaa katseensa viivähtää tämän kirjan sivuilla ja niiden näkymien ruokkia mielikuvitustaan. Varmasti tällainen opus myös antaa paljon apua näytelmän kirjoittajalle niinkuin sitten sen ohjaajalle ja lavastajallekin. Jos ei liene joku tätä huomannut, niin viittaan vain nyt tulleeseen (ja tulevaan) uuteen painokseen.

Istuin juuri viidennellä luokalla, jossa senpuolesta perusteellisesti istuinkin, kun Kumpujen yöstä alkoi ilmestyä ja oppikoulun viidennen luokan ohjelmaan kuuluu juuri isänmaan historia. Siinä »tuplatessani» oli opettajanani nykyinen Oulun opettajakorkeakoulun kunnianarvoisa historianlehtori, innostava opettaja, joka sai minut lukemaan Suomen historiaa paremmin kuin koskaan ennen. Mutta mahtoi Karimonkin juuri tuolloin kotiini ilmestyneellä teoksella olla oma osuutensa, esim. kun pidin »esitelmää» kolmikymmenvuotisen sodan jonkun ratkaisevan taistelun vaiheista! Juuri nuorisoaan tällainen kuvitettu teos, jonka tekstipuoli on asiallinen ja tiivistetty, mutta kuitenkin riittävästi ympäristöä maalaille, aivan erikoisesti innostaa. Otakaapa asiasta vaarin tytöt ja pojat kun tänä syksynä käynte aloittamaan tai kertaamaan isänmaanne vaiheita.

Historianopetus koulussa voi, sen tiedän kokemuksesta, muodostua etevän opettajan johdolla ei vain monipuoliseksi näkemystä ja tietopiiriä avartavaksi, vaan todella myös harrastukseksi. Ja koulusta puheen ollen se on jo paljon. Vakinaisena opettajanamme tuolloin oli laajalti tässä maakunnassa tunnettu ja tunnustettu naislehtori,

joka sekä »piiskasi» että innosti meitä. Enkäpä tiedä, että mitään lukemalla opittavissa ollutta ainetta niin moni olisi halustaan ja harrastuksesta lukenut kuin juuri historiaa. Lehtorimme piti tarkkaa lukua tiedoistamme ja taidoistamme ja muistutti kyllä heti, kun innostuksen käyrä laski. Kun nuoren miehen kunnianhimoa oikealla tavalla kiihoittaa, hän voi saavuttaa aivan yllättäviä tuloksia. Meidän pojista kyllä moni tiesi koulusta lähtiessään historiaa sen verran, että on tainnut sillä pärjätä pittemällekin. No, kyllähän siinä nyt sitä jäsentelyä ja ulkomuistiinkin turvautumista tuli enemmän kuin tarpeeksi, mutta kullakin opettajallahan on systeeminsä ja tämä systeemi oli varmasti parhaista.

Tuolloin opin puolestani etsimään lisätietoja ja se on jo aika paljon opittu, koska koululainen yleensä tyytyy siihen, mitä koulukirja sanoo tai opettaja tehtävänsä valmistessaan lisätietoja esittää. Meillä se ei riittänyt kiitetävään arvosanaan, vaikka sen kuin vettä valuen kerroit. Kun noina vuosina alkoi ilmestyä kuuluisa »Grimber», Carl Grimbergin mahtava Kansojen historia, usutti lehtorimme meidän sen kimppuun. Vai joku oppilaistako se lie ensin keksinyt, veli Sakari tai primus tai kukaan nyt oli, joka alkoi sieltä ah-

mia lisätietoja ja pääsi loistamaan. Lehtori oli innostunut ja ennen pitkää tiesi jokainen hänen oppilaansa, että Grimbergistä piti olla toinen mokoma tietoa ennenkuin kärkiryhmissä pysyi. Kyllä se tosiaan Sakari, vanha veikko ja paras toverini, oli niitä aloitteen tekijöitä, sillä hänen kotiinsa tuo elävä Kansojen historia alkoi saapua. Monet juoksivat lisätietonsa kirjastosta, jonka Grimbergit olivat ahkerassa käytössä. Minulla tuskin, sanon suoraan, olisi tullut sinne saakka lähdeyttä, mutta aikaansa seuraava isäni, joka sitäpaitsi ei osannut sellaisia hyviä tarjouksia kuin »luonnollisesti» te sen tilasitte» vastustaa, auttoi asiaa ja Kansojen historia alkoi tulla meillekin. Jo kauan oli isäni levännyt mullan alla, kun omasta kukkarostani kiristin rahat viimeiseen osaan Grimbergiä.

Toivon vain, että omat lapseni oppisivat antamaan arvoa tällaisille teoksille! Hyvä meidän on tietää esipolvien elämästä, isänmaassamme eläneiden niinkuin muidenkin kansojen. Parempi on hengen rakennusta sitten rakentaa.

Niin, Karimosta ja Kumpujen yöstähän minun piti kiittää, joten sanon vielä tämän pääasian loppuksi. Se on elävän hengen tuote!